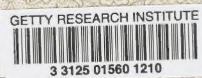
JOSEFA MANESA

ORLOJ

GETTY RESEARCH INSTITUTE
3 3125 01560 1210

ORLOJ.

JOSEFA MANESA

ORLOJ

(OBRAZY A ZNAMENÍ MĚSÍCŮ)

VYDAL

KAREL B. MÁDL.

V PRAZE.
NAKLADATEL F. TOPIČ KNIHKUPEC.

Umělci v pravdě genialní, mistři svého, zcela osobního rázu, muži kráčející buď příliš daleko před množstvím, nebo vyhledávající cesty zvláštní, mimo dráhu jinými vyšlapanou, zřídka kdy těší se široké pověsti a dlouho musí žíti, aby se jí dočekali. Po cestách nešlapaných nerad kráčí pohodlný krok středních lidí. Ti spíše s úsměškem ukazují na ty, kdo s fysickou námahou, ale s nadšením v duši a zraku, na nezvyklé a obtíží plné stezky uvedli dráhu svého života.

Kdo mohl a směl Josefa Manesa, kdy stál tu v plné síle, ve skvělém rozvinu své zralé činosti, označiti jako umělce, jehož jméno by bylo šlo s porozuměním od úst k ústům, jehož díla by byly široké vrstvy s povznesenou myslí zařaďovaly ve svůj duševní majetek? Jiní byli popularní, ne J. Manes. Jen uzounké kruhy mužů jemu nejbližších vycítily, že v jich středu žije a tvoří muž genialní, muž nad to povahy ryzí a ušlechtilé. Teprve když se zatemnělou myslí navždy zavřel oko, jehož oheň a lesk již před tím byly ochably a po-

tuchly, znenáhla, ale jistě a stále výše stoupala jeho zářivá hvězda, druhdy sotva pozorovaná a povšimnutá.

Dnes již není jména umělce českého, které by s větší pýchou a hrdostí bylo vyslovováno nežli Manesovo a zvuk jeho nabývá kovu a váhy v ústech těch, kdo dovedou oceniti, jaký ryzí odkaz úrodné síly Josef Manes nám zanechal. Dnes již dobře víme, že byl zosobněním českého umělce, že jeho umění vzešlo z naší rodné půdy, že se sytilo, že sílilo a mohutnělo v témže ovzduší, v němž dýchá neporušené jádro českého lidu.

Doba, ve které Josef Manes kladl první základy svého umění, byla doba romantismu v plném rozkvětu, čas živený bájí a pověstí, v jichž divuplném šumu a modravé mlze nejlepší lidé hledali své idealy, v jichž kouzelném a okouzlujícím světě, v jeho snech a tuchách nalezali vše, co život vůkolní jim tvrdě odpíral. Hluboko tkvěl tento romantismus v duši Manesově, ale jakkoli jsou půvabné a jemnodeché jeho sny o vílách a skřítcích, o starých hradech, o šumu rákosí, o bledém svitu městce, o hluboké tišině leknínem posetého rybníka, pro nás netvoří nejvlastnější podstatu jeho umělecké podoby. My ctíme, zbožňujeme každou jeho črtu a každý obrat štětce, každý náčrt a každou malbu jeho, do nichž vstupuje náš český lid, tu krokem rozvážným a pevným, onde s myslí a posou hřímavého hrdiny a jinde zase hbitým pohybem a s šelmovstvím v oku.

Josef Manes vydobyl český svět českému výtvarnému umění a to ne pouze jeho zevní stránku, ale též jeho ducha, hlubiny jeho povahy, jeho duši a jeho srdce. Byl poetou a na jeho lyře zachvívaly se, jak ozvukem, ony struny, jichž hlas barvou a silou odpovídal intimním tonům, vycházejícím z nitra českého lidu. Jsa umělcem až po nejtajenější záhyb svého srdce, předvedl, co v duši svoji obrodil, ve formě překvapující jednoduchosti, velikosti a novosti.

Tento svět, svoji říši, nalezl velmi záhy. V čase první své zralosti a vyspělosti vstoupil na jeho půdu a neopustil ji do poslední své světlé chvíle. LÍBÁNKY na Hané a DOMOV byly úvodem, ORLOJ předčasným zakončením. Jemnou erotikou a tklivou lyrikou zahájil zde svoji činost, která skoro epickým tonem vyzněla. Dvacet let trvala jeho vláda, na jejímž konci objevuje se okrouhlá deska ORLOJE, zvolna se otáčející v kameném rámci hodin staroměstské radnice, nad jiné skvělá výzdoba onoho po všech vlastech českých známého znamení Prahy. V ní uzavřena jest nejvlastnější podstať umění Manesova,

v ní uložena jest bilance jeho tvořivého života. O poslední půlnoci roku 1865 objevil se veliký kotouč ORLOJE poprve, toto velké dílo mistrovo, v němž jako v ohnisku sbíhají se jasné paprsky jeho zářivého umění. Jakoby byl temně tušil blízký skon svého rozumu a svého života, všechny síly sebral, napjal k vykonání díla svého posledního, ale také největšího.

Předmět mu byl předepsán a jeho zevní obsah převzal hotový. Jako na staré desce, kterou tenkráte odstranili, měl Manes na nové umístiti obrazy dvanácti měsíců a dvanácti znamení. V malých miniaturách breviaře křižovnického velmistra Lva nalezl k nim typologii roku, jak ji středověké umění bylo vytvořilo a ustálilo a přece jen jeho ORLOJ je dílo nad jiné originalní, vyšlé z výhně genialního ducha.

Ve dvanácti terčích obráží se dvanácte výjevů ze života českého sedláka. Od jara do zimy stopuje jej umělec při jeho práci, ve chvílích námahy a odpočinku. Avšak ne, nestopuje jej okem chladného, objektivného pozorovatele, on žije s ním, vychází s ním do polí a luk, zasedá s ním v jizbě, sdílí s ním jeho tichý boj o život a klid a mír v jeho rodině. Proto zná každý jeho pohyb, proto cítí každý záchvěv jeho nitra. Po dvě desetiletí putoval J. Manes po českém venkově, až obraz jeho kraje, obrysy jeho hor, malebnost jeho vsí, zdatnost jeho lidu, barvu jeho přírody cele vsál okem do své duše, až to vše stalo se částí jeho bytosti. Co potom vyšlo z tvořivé jeho mysli, bylo jeho vlastnictvím i naším zároveň.

Českého sedláka zvolil J. Manes za hrdinu svého cyklu a roční koloběh jeho života nám zobrazil. Žádný cizí element neruší jeho kruhy; mezi jeho chaloupkou a jeho lánem nic nestojí a neprobíhá, co by nezval svým, co pod jeho těžce upracovanou rukou nezkvetlo a nevydalo ovoce. Hluk města k němu nedoléhá, cizí jsou mu jeho klopoty. Jen mezi svými žije, s jich pomocí pracuje, roubí, oře, seje, žne a mlátí. Vychází do kraje, který jej zrodil a jeho rod živí, do českého kraje širokého, rozložitého, do plochých niv v dálce vroubených modravou silhuetou vrchů. Člověk v něm srůstá v jedno s přírodou, oba patří k sobě a umělec vše oddálil a vymítil, co by tento prostý, silný, zdravý poměr, byť jen na malý okamžik, rušilo. Odtud ta jednotnost Manesova díla.

Zdravé a jadrné pokolení jsou Manesovi sedláci. Muži silní, širokých plecí, pevných nohou, pružných paží, kteří i ve věku, kdy

sníh jim prošedivělý vlas, dovedou vládnouti sekerou, motykou a cepem jako v prvním svém mládí. Ženy statné postavy, plných a tuhých tvarů, druží se k jich boku a s nimi drobné děti, z nichž vzrostou jednou muži a ženy téže rázovitosti, síly a zdatnosti, jakou rodiče jejich se honosí. V plném vědomí vlastní síly, bez ukvapení a chvatu, jdou všichni po své práci; klidní a mírní, pokojní a spokojení, nechť zima leží na kraji, neb úpal slunce vyvolává potůčky potu na osmahlou líc a zbrunatnělé paže. Souměrně vyvinutá těla uvádí umělec v pohyb nad jiné jasný a karakteristický. V širokých liniích a jednoduchých a výmluvných posách otáčí se a ohýbá trup, zvedají se a rozpínají paže, rozkračují nohy. Ze skutečné práce vyproudil tento ruch; každý postoj a obrat těla přirozeně odpovídá účelu konání. Atelierový model s naučenou a přikázanou posou neporušil v ničem primitivní půvab účelného pohybu.

Než Josef Manes prostým realistou nebyl. Pramen a zřídlo jeho velkého umění byla příroda, široká, volná; od skutečnosti vycházel a jeho bystrému oku a horlivé jeho tužce neušel ani list mechu ani přehršle trávy, na tož výrazný profil hlavy nebo pěkný pohyb paže. Ale to vše ukládalo se v jeho mapách a v jeho nitru jako ve velikých zásobárnách a když nadešla chvíle potřeby, volil a vybíral, rovnal a upravoval s oním jadrným půvabem, s onou ušlechtilou myslí uměleckou, jaké jemu byly vlastní. V tom pak záleží kouzlo jeho umění, že všechna gracie, všechna bodrá roztomilost, jakou prosytil každé svoje dílo, tomuto v ničem neubraly pravdivosti a přirozenosti.

Podivuhodnou silou svého umění pozvedl Jos. Manes scény ORLOJE na typickou a monumentalní výši, ve které širokým veršem, velikým rysem, jehož velebnost, důraznost, výraznost a vřelost budí obdiv v každém, kdo ctí genia ve tvořicím umělci, vypráví o životě a konání českého lidu v českém kraji.

Z českého sedláka vytvořil Manes hrdinu, ne rytíře v kytli, ale bohatýra země a práce. Tak asi jako Manes vtělil našeho sedláka, lid sám si ve svých pohádkách představoval členy svého rodu, kteří bystrostí, důvtipem a křepou silou přemahali překážky a vítězili nad úklady a zlem.

Lid a umělec byli za jedno při svém tvoření.

Každý obraz ORLOJE objevuje se novým dokladem tohoto Manesova světle klidného, nad všednost povzneseného šlechetného umění.

Vyvýšené umístění a nevelký jich rozměr zajisté že byly příčinou, proč umělec všady počet svých postav na nejmenší číslo uvedl, proč horizont kraje všady co nejvíce snížil. Obrysy jeho postav rýsují se zato málem v celé své výšce a rozloze na zlatém pozadí, zastupujícím modravou báň nebes. Tu klečí a sedí, nahýbají se a zpřimují; jednou v širokém rozmachu, po druhé v klidu a odpočinku, ale nechť je fysická a psychická jich funkce jakákoli, podivujte se onomu uměleckému důvtipu, oné jemnoduché rozvaze, s jakou J. Manes rozestavuje své ženy a muže, své děti a starce, s jakou rozkládá jich hmotu a pohyb po kruhovité ploše medailonu, kterou vyplňuje stejnoměrnou vahou, aniž by kde ubral přirozenosti a pravdy, aniž by kde na jejich úkor projevil zúmyslnost!

Tak všechno, z jednoho pramene vyrůstajíc, k jednotnému celku se pojí a slučuje. Vše tu ve vzájemném zdravém, případném poměru: rázovitost typu, jadrná síla rodu, klid mysli a práce, tichý půvab kraje, energie posy, mírný soulad barev a důmyslnost komposiční, neboť vše prošlo duchem a srdcem velikého umělce, plného poetické harmonie v jasné mysli a duši. A čím duch jeho byl bohat, to trvale vyzařuje z jeho díla.

Roj dětí, nahých, boubelatých, zdravím a roztomilostí překypujících drobných postaviček, přidružil Manes jako věnec zářivých květů k svým obrazům měsíců. Rozehřívající, smavé slunce jara jakoby oblévalo jejich tílka, s jich dětským čtveráctvím a šelmovstvím v souhlase. Proud svojí měkou krásou jímajících linií prostupuje těmito malými medailonky a znamení Zvířetníka; roztomilí jich průvodci a pokušitelé, půvabné panny ano i drsný Lovec a Vodnář jsou vespolným projevem veliké ušlechtilosti Manesova umění.

Josef Manes byl pracovník nad jiné horlivý a přece není poměrně mnoho, co hotového zanechal a z jeho děl největší a nejpodstatnější, jeho kredo nade všechny jiné obsažné a výrazné, v němž složil sumu svého života, ORLOJ, málem by byl vzal úplnou zkázu.

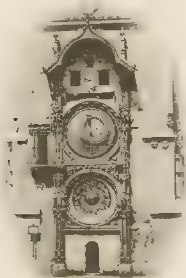
Téměř třicet let minulo ode chvíle, kdy veliký mistr posledním dotekem štětce dokonal svoje dílo, a drahná ta řada děl, žel, nepřešla beze stop ničivosti, jež hluboce a nesmazatelně vryla do Manesových maleb. Pod žárem slunce, přilehavým prachem ulice, pod pleskotným tepem deště rozpukala barva, místy odpadala a bolestné trhliny jako nepravidelná síť rozryly její povrch. Bylo třeba učiniti přítrž tomuto

procesu ničení a nahraditi kopií original, který od několika let je v bezpečném úkrytu Městského musea.

Po třiceti letech přistupujeme k ORLOJI a hluboce dojati ryzostí, noblesou, jarostí jeho umění, opakujeme si znovu a znovu, že nic osobitějšího, nic původnějšího nebylo u nás v tomto věku vytvořeno, že není díla malířského, jež by těsněji a vřeleji bylo přilnulo k českému lidu, jež by do sebe více bylo vsálo ráz a povahu našeho kmene nad ORLOJ Josefa Manesa.

Oko těch, jimž prvním předkládal svoje práce, přečasto jen letmo přecházelo přes ně, ucho jejich nedovedlo vždy a všady postřehnouti a vystihnouti ten zvláštní a subtilní tep jeho srdce, neboť Manes předcházel svoji dobu jako pravý velký umělec. Jeden hlouček ale byl tu přece, v jehož mladých, nadšených a zanícených duších nalezlo jeho krásné velké umění ohlasu nad jiné živého a jeho členové stali se hlasately jeho velikosti a hloubky. Nové pokolení umělců českých, oněch, kteří byli v mladickém věku, kdy mistr již se ve hrob uložil, smí veškerým právem honositi se zásluhou, že svým slovem a svojí prací vyvolali pravé poznání a ocenění Josefa Manesa a jeho umění. Jako věrní štítonoši bojovali za pověsť a slávu genialního člena své obce.

A za to jsme jim vděčni.

I

LEDEN.

Prologem se otevírá cyklus. Rodinu, národ v jeho jádru, lidstvo v jeho východišti, shromáždil umělec při hřejném teple dýchajícího krbu.

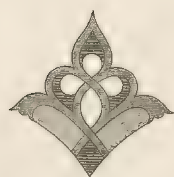
Trojí pokolení tu v nízké jizbě plné štěstí, v klidném odpočinku po celoroční tuhé často trudné námaze, ale hotové znovu na první povel rozejíti se po práci, do zahrad a lesů, na pole a luka.

Vážné rysy děda a báby, ostře ustálené lety a mnohou lopotou, rozjasňuje to drobné tílko děcka, kypré a svěží v pozorných rukách mladé matky. Nový rok a nový život v něm zosobněn a vtělen. Staroba mizí a zapomenuty jsou všechny krušnosti, chmury a bouře, všechen horký pot a tvrdé mozoly. Té mladé krvi z jejich krve vše bude obětováno, pro ni všichni pracovali a pracují, její štěstí jí dobývají. V ní vrací se nový život, v pohledu na ni nalezají posilu pro klopoty příštího roku.

Rozjařen pozvédá otec korbel na zdar nové práce a nového, svého rodu.

Venku duje mráz a bílým stříbrem sněhu pokryta jsou lada. Máti země dříme velikolepým klidem, v němž tají se její znovuzrození.

Ticho v přírodě, štěstí v rodině.

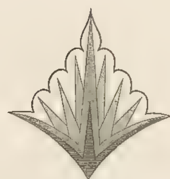
1.

ÚNOR.

Ještě leží sníh. Daleký kraj po údolích a vlnách pahorků, rozsochy stromů v lesích skvějí se jeho oslňující bělostí. Někdy jeho bílý plášť zrumění šleh zarudlého slunce jako zářivý pohled junáckého oka bělostnou líci panny; jindy se snese naň blankytný nádech báně nebes. Zima dokonává. Ob čas pouze dolehne ještě na chvíli krutým útokem a posledním záchvěvem na pláně a lesy, do strží skal a mrazivým proudem obléhá dřímající vsi.

Poslední klestí vzplane oranží a zlatem plamene a jeho teplo prostupuje zimou zkřehlé a ztuhlé údy. Znovu roste pružnost a síla rolníka, hotujícího se ku prvním polním pracím. Všechna jeho tuhá podstata se sbírá. Sedí tu při kouřícím se ohni, pozorně drží obnaženou čivnatou nohu nad jeho hráním a vážné myšlenky jdou jeho hlavou. Sedí tu jak rek, jenž sbírá síly k novým podnikům a činům, jenž uvažuje o nich a přemítá o jich obtížích.

Je v pravdě chvíle před bojem a zápolením. O život půjde, o krov rodinný a sousto chleba.

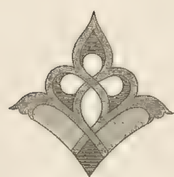
III.

BŘEZEN.

Volně těžkým krokem šinou se voli po roli, táhnou železo pluhu, které pod tlakem ruky mladého oráče rozevírá ztuhlou zem hlubokou rovnou brázdou.

Hnědý aksamit žírné půdy, atlasem lesknoucí se její plochy tam, kde radlo se jí doteklo, probouzející se zem dýše. Vřelost jarních paprsků rozlila se po širém kraji kamkoli oko stihne, až po daleký závěr nízkého obzoru. Po všech ladech, po všech vlnách půdy leží vůně dechu zkypřené hlíny. První zeleň rozkládá v netknuté svěžesti své plochy na povrchu země, kde z některé prorvy vzletá tryskem jásavý zpěv skřivana vzhůru a tisíc bílých a žlutých drobných očí květů prvním šperkem krášlí luh.

Rolník je pánem kraje. Vyšel z nízké jizby chaty a pod jeho krokem, pod jeho rukou jakoby se probouzelo k úrodnému životu co na podzim zasevač v důvěře svěřil zemi. Oráč jde lehce ku předu nachýlen za svým spřežením a křepé jeho údy jako mocné pružiny vahou i silou nalehají na ruchadlo a řídí jeho dráhu.

IV

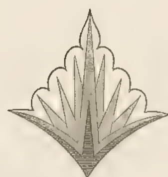
DUBEN.

Po roli strom přichází na řadu.

Pole jsou zkypřena a měká zeleň nízkého osení proudí všade vzhůru, jako hojný pramen pojednou vyrážející z lůna země. Hluboká hněď přeorané země mizí a ztrácí se nyní pod svěžím smaragdem mladého žita a bledou zelení pšenice. I pažit luk se chvěje novým životem.

Malý sádek při rodném domku, jen nízkým plotem ohrazený, bude upraven, aby i jeho stromy a stromky obalily se květy a obtížily ovocem.

Co stářím odumřelo, co nepohodou uschlo a sešlo, odstraněno. Rozsochatý lámavý klest sbírá a odnáší matka; teninkou mláď připevňuje, přitahuje otec k pevnému kolu opory. Žlutozelené pupence již vyrazily na hrotech slabých větvic a starostlivá péče o jich mladý život, o tenký stonek, z něhož sílu berou, vyzírá z oka muže a naivní láska ze zraků obou dětí upjatě přihlížejících k otcově práci. V jeho milletovském zjevu, v jeho pozorném konání, na jediný ráz umělec vyslovil, vyjádřil všechnu vroucnost, všechnu důvěrnost, všechnu rodinou lásku našeho lidu k jeho živné půdě.

V.

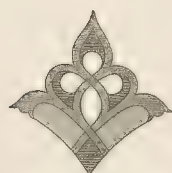
KVĚTEN.

Křišťálově a lehce klene se nesmírná báň nebes a s jejího bledého blankytu řine jas i mír, klid i veselí na širá lada. Čím člověk přírodě povinen, vykonáno. Pole je zkypřeno a vypleto, strom urovnán a očistěn a tajemné síly v zemi skryté se zdvojeným úsilím vnikají do pružného stébla a podajných větví. Pestrá záplava se rozlila, všechno neobsáhlé bohatství barev rozběhlo se širokým proudem po dalekých luzích. Hvězdy květů mihotají se jak barevná pěna po zelených vlnách luk.

Země se usmívá, skvěje a září.

Dívčina poklekla na břehu pokojného potoka a barvitý šperk květnatého luhu vije v kytici k ozdobě čapky mladého jonáka. Zdobný půvab prochvívá útlý zjev dívky; její světlá postava, oblitá proudem měkkých řas lehce přepásaného roucha, vynořuje se tu jak sama Květena a v mladé té dvojici, ze všad obklopené pestrou nádherou a jásavým životem přírody, chvěje se srdce sladkou tuchou.

Obraz měsíce květů! Obraz měsíce lásky!

VI.

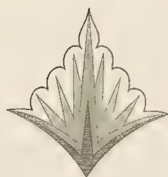
ČERVEN.

Čas první úrody a sklizně.

Luka oživla dělným lidem a ve zpěvy ptactva zalehá ob čas klepání kos a šustivý ostrý zvuk jejich stejnoměrného seku. Bílý blesk ocele mihá se velkým obloukem těsně při zemi a ráz na ráz klesají legiony vysoko vzrostlých trav.

Senoseč!

Opojnou vůní sena prosyceno je všechno ovzduší. Horoucí paprsky letního slunce dopadají na posečené luhy a vonnou duši ssajou z pobledlých stébel trávy a zmírajících pokosených květů. Beze chvatu a ukvapení šine sekáč krok svůj po louce a širokým rozmachem svých paží zdá se jakoby sbíral a schráněl, co zem v první odměnu jeho péče mu nabízí. Pomocnice jeho přetřásá a překládá schnoucí seno a pod každým hnutím jejich hrábí nové přívaly kořenné vůně stoupají vzhůru v tetelivý vzduch.

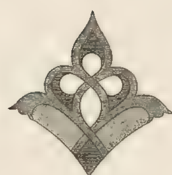
VII.

ČERVENEC.

Vlny obilí zhoustly, vzrostly a zmohutněly. Zeleň stébla již pobledla, sežloutla a zlatorudou barvou rdí se těžký klas pšenice. Žár slunce dolehá na jeho šumivé myriady a nedohledné jich plochy vlní se a čeří při každém zalehnutí větru jak vody jezera. Po čisté báni nebes jen někdy přeplují roje mraků a ztemní ji na chvíli ve hrozivé zřídlo bouře.

Ženci jsou v poli. Jimi ožil obraz rozložitého kraje. Bílá světlost jejich košil, veselá pestrost jejich šatů a roušek vynikají jako veliké květy z jednobarevné záplavy uzrálého obilí a pohybují se jako rej motýlů obilným mořem.

Malým ostrým srpem podetínají dvě žnečky žlutá stébla. Rozžhavené ovzduší dýchá jako výheň a chvějné jeho vlnky v povzdálí pohlcují jásavé barvy a rozvolňují všechny pevné tvary. Úpal slunečný stoupá. Žnečky na chvíli ustaly v potuplné práci. Občerstvení přináší chlapec a s ním okamžik oddechu.

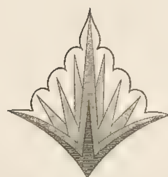
VIII.

SRPEN.

Na posečených polích dlouhými řadami leží obilí. Někde vrší se jeho snopy v homolovité stohy, do dálky hlásající úrodnost české půdy. Splývají v jedno s pahorky na zamodralém obzoru a se skalnatými vrchy, z jichž hrotů vyčnívají spustlé malebné ruiny hradů.

Pod čirým, jasem planoucím nebem rozložili žeň na tvrdou půdu. V rukou dvou statných mlatců v pravidelném pohybu mihotají se cepy, střídavě vymršťují a klesají, a pod jich klepotavými ranami vyskakují přirudlá zrnka z klasů.

Pohrabačka, zjev nad jiné jadrně svěží, na chvíli usedla stranou a její dětsky roztomilý profil, do dálky vyhlížející, odráží se v překvapující linii od bezmračného pozadí nebe.

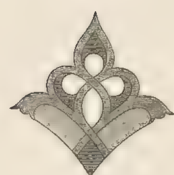

IX.

ZÁŘÍ.

Údolí a roviny stichly; role a luh odpočívají. Ruch práce přešinul se z plání na urovnaná úbočí chlumů, vystoupil vzhůru na obrovská schodiště vinohradů a jejich úzké, zelení vroubené a zaklopené stezky rozlehly se veselím a zpěvy. Keře širokolisté révy obtížily se hrozny. V pozdním slunci planou jejich zrna průsvitným zlatem a hoří tmavým granátem. Zeleným loubím mihají se křepké postavy pracovníků a velké koše plní se ovocem révy.

Mládí sem uvedl mistr, v jeho vřelosti a ohni, v jeho zaníceném veselí chce, abychom spatřovali stělesněný rozehřívající žár vinného moku. Zde znovu ozývá se struna, která se v Květnu na jeho loutně zachvěla, sem znovu staví junáka s dívčinou, mladou dvojici, ale co dříve v nich žilo jen tuchou, teď blaží je šťastným vědomím.

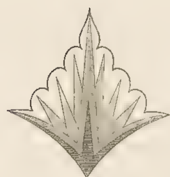
X.

ŘÍJEN.

Žlutavé, zašedlé strniště a rozkopaná půda označuje plochy, jež vydaly roční svoji úrodu. Ruch ženců umlknul, barevné jich pohyblivé skvrny zmizely s polí, kraj stichnul zas, jen ze stodol, v houšti přibarvující se zeleně skrytých, zalehá ven trvalý klepot cepu na tvrdý mlat.

A jako před tím na jaře, znovu vychází rolník na lán a lada, znovu rozorává pluh tmavou půdu a v nedohledných přímkách rýhují se brázdy. Jejich rovnou dráhou kráčí zvolným, odměřeným krokem rozsévač a pravidelným machem ruky, z otevřené dlaně, rozhazuje zlaté zrno. V důvěře metá zrní v rozbrázděnou zem, z níž po čase má vzejíti nová, rozmnožená úroda. — Ostré koly bran táhnou koně za ním, zavlačují roli, zahlubují do ní semeno.

Do velké dálky šíří se nížina českého kraje v jímavém klidu a míru. Bílé stěny chalup problyskují změtí stromů a měkká, táhlá vlna chlumů, z níž pojednou vytryskuje obrovité cimbuří Trosek, modravým pruhem uzavírá, jako věncem spíná, modrý kraj.

XI

LISTOPAD.

Pole, luka, vinice zmlkly a spustly. Zeleň luhů, žluť rolí, zlato vinohradů, jimiž zaskvěl se a oživl povrch české země v hojné úrodě, vzal sobě člověk v odměnu své práce. Teď páry podzimních mlh ulehají na chladně zrosený stichlý kraj, jehož obzor se znenáhla zužuje. První útoky zimy vylidnily krajinu a vrátily dělný lid na čas rodinnému krbu.

Ještě však je třeba jej zásobit, aby hřejné teplo jeho bylo s to čeliti mrazivým přívalům. Les nyní vydá dlužnou daň. Jeho šumivý zelený dóm povadnul, pobledlé a sežloutlé jeho listí vystlalo vlhkou půdu a holé rozsochy trčí v jasný podzimní vzduch.

Velkým tichem lesa nesou se v daleký ohlas tupé, dunivé rány sekery, zatínající se do praskajícího a tříštícího se dřeva.

X.I

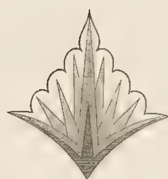
PROSINEC.

Výjevem v chatě zahájil umělec svůj cyklus a do chalupy se na konec zase vrací. Smavé štěstí rodinného kruhu postavil mu v čelo za úvod, veselím domácích hodů jej v epilogu zavírá, zobraziv tu, co původní jméno měsíce značí.

Zlatá silhueta zabitého vepře, vyzdobená zelení chvoje, visí na zdi při prahu otevřené síňky. Statná hospodyně, ruce v rozložitých bocích, vede důležitý rozhovor s popravčím a s toužebnou mlsností lpí pohled mladého hospodáře na tučném zvířeti, v jehož znamení po po českém kraji Prasinec stojí.

Veselé jsou hody, jimž jest obětováno a mistr, který až posud s vážnou myslí po celý rok sledoval sedláka při jeho práci, nyní, s úsměvem na rtech a se zábleskem šelmovství v jasném oku, lapidarními rysy přidružuje k obrazům práce a lopoty venku obraz slavnosti domácího hospodářství.

Rozmarným akordem vyznívá jeho velkolepá píseň o ročním koloběhu života českého venkova, našeho lidu, netknutém a zdravém jádru národa.

REPRODUKCE SVĚTLOTISKOVÁ A TISK OBRAZŮ KARLA BELLMANNA
PAPÍR A TISK TYPOVÝ ALOISA WIESNERA
V PRAZE.

